

4. Здравомыслова Е.А., Темкина А.А. Категория власти в гендерных исследованиях // Гендер как инструмент познания и преобразования общества / Ред Е. Баллаева, О. Воронина, Л. Лунякова. М, 2006. С. 104 –115.

5. Кирилина А.В. Гендер: лингвистические аспекты. – М.: Ин-т социологии РАН, 1999. - 189 с.

Дячук Н.В.,

кандидат психологічних наук, доцент

Петренко Б.О.,

студентка 3 курсу навчально-наукового інституту іноземної філології.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ФЕНОМЕН МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЛІТЕРАТУРНОМУ ТВОРІ.

Вступ. Під час аналізу літературного твору важливу роль відіграє мовна особистість персонажу. Автор художнього твору виражає власні установки, точки зору та бачення світу загалом за допомогою мовних засобів. Особливо тема мовної особистості у лінгвістичному аспекті почала розвиватися у 80-х роках минулого століття.

Аналіз останніх досліджень. Найглибші дослідження феномену мовної особистості викладені у працях вітчизняних та зарубіжних науковців В. В. Виноградова, Ю. Л. Караулова, М. М. Бахтина, В. В. Красних, Г. І. Богіна, Ю. М. Лотмана, В. фон Гумбольдта та ін. **Метою** нашої роботи було розглянути поняття мовної особистості та провести аналіз феномену мовної особистості на прикладі головних героїв художнього твору Оскара Уайльда «Портрет Доріана Грея».

Виклад основного матеріалу. Деякі автори розглядають особистість автора та особистість героя твору як два окремі аспекти. Персонаж, як вираження у тексті «точки зору», є потенційним носієм такої сфери як свідомість, яка може бути відтворена за допомогою мовних принципів. При цьому літературний персонаж – всього лиш одна із моделей мовної особистості, в якості якої можна розглядати і автора і оповідача. [5].

Мовна особистість – це сукупність умінь і властивостей людини, які визначають спосіб їх створення та розуміння мовленнєвих подій та текстів. Вони мають власну цільову спрямованість та різні ступені структурно-мовної складності, глибини і точності відображення дійсності. Структура мовної особистості складається з трьох рівнів [4, с.29]:

1) вербально-семантичного (слова, граматичні, семантико-синтаксичні структури, моделі буквенополучень та речень);

« *It is your best work, Basil, the best thing you have ever done* [2]. » (Lord Henry)

2) тезаурусний або когнітивного (поняття, ідеї, відбиває «картину світу», ієрархію цінностей, ідеї, концепти, поняття);

« *This young man might be rich. If so, marriage should be thought of. Against the shell of her ear broke the waves of worldly cunning* [2]. » (Sybil's mother)

3) мотиваційно-прагматичного (цілі, мотиви, інтереси, установки і об'єктивне ставлення людини до світу, виражене в їх мові).

« *But beauty, real beauty, ends where an intellectual expression begins. Intellect is in itself an exaggeration, and destroys the harmony of any face. The moment one sits down to think, one becomes all nose, or all forehead, or something horrid* [2]. » (Lord Henry)

Розглядаючи літературного героя як мовну особистість можна виокремити три основні думки: 1) мова персонажу твору не просто передається, а «художньо зображується»; 2) людина, яка говорить в романі – істотно соціальна людина; 4) людина, яка говорить в романі – завжди тою чи іншою мірою ідеолог, а її слово – ідеологема, що пов'язана з особливою точкою зору на світ. Якщо автор художнього твору є естетом, то його естетизм проявляється не в формальній побудові тексту, а в мовній особистості людини,

яка говорить [3, с.145–146]. Створюючи образ персонажа, автор літературного твору наділяє його мовною характеристикою, основними прикметами і властивостями, які він прагне зберегти до кінця твору.

Результати дослідження. Роман Оскара Уайльда «Портрет Доріана Грея» має філософсько-естетичний підтекст та підвищену художню умовність. У філософському творі герої – носії тієї чи іншої ідеї, авторської концепції. У романі варто виокремити трьох головних героїв: Доріана Грея, лорда Генрі та Безіла Холлуорда. Кожен з них наслідує певного художника XIX століття та становить собою ту чи іншу стилістичну інтерпретацію естетизму [1, с.4].

Лексичний склад текстових фрагментів, що представляють прямі висловлювання героя, становить індивідуальний лексикон персонажа. На роль ключового слова тексту можуть претендувати далеко не всі високочастотні одиниці. Основна вимога до ключового слова в тексті визначається як обов'язкова розбіжність показника вживаності, зазначеного, з одного боку, в тексті, з іншого — в мові в цілому (за даними частотних словників) [4, с.121].

Однією із характерних ознак мовної особистості Доріана Грея на вербально-семантичному рівні є висока частотність вживання особового займенника «І». Граматичне значення займенника в цьому випадку безпосередньо співвідноситься з егоцентризмом головного героя, який схильний фіксувати власну рефлексію на будь-які предмети, явища та події.

«I believe my house is somewhere about here, but I don't feel at all certain about it. I am sorry you are going away, as I have not seen you for ages [2].»

Тезарусний рівень характеризується багатокomпонентними репліками, що роблять опис того чи іншого предмета, людини або події більш детальним та емоційним.

«Then the curtain rises, and you will see the girl to whom I am going to give all my life, to whom I have given everything that is good in me [2].»

Аналізуючи мотиваційно-прагматичний рівень мовної особистості Доріана Грея, слід звернути увагу на стратегію комунікації героя. Доріана Грея, безумовно, можна назвати майстром комунікації та маніпуляції. Він добре усвідомлює рецептивні здатності адресата та обирає найбільш ефективні комунікативні стратегії, щоб отримати бажаний результат. Діалог Доріана Грея з Сібіл Вейн в момент розриву особливо репрезентативний. Головний герой перекладає провину на дівчину, називаючи її *«a third-rate actress with a pretty face»*.

«You have killed my love [2].»

Також варто зазначити, що власні назви заслуговують неабиякої уваги під час дослідження особистості персонажу художнього твору. Вони допомагають створити певні асоціації з образом героя. Наприклад, Лорда Генрі часто називають Гаррі. Гаррі — синонімом неприємностей, а Старий Гаррі — ім'я, яким називають Диявола. Стосунки між Доріаном і лордом Генрі дуже схожі на стосунки між Фаустом і Мефістофелем.

Висновки та подальші перспективи. Таким чином, ми розглянули феномен мовної особистості у художньому у творі Оскара Уайльда «Портрет Доріана Грея». Письменник рефlekтував власний естетизм на персонажах твору. Проаналізувавши прямі висловлювання Доріана Грея на трьох рівнях, можна зробити висновки, що мовна особистість героя характеризується емоційністю та егоцентризмом, а також його цілком можна назвати майстром комунікації та маніпуляції іншими.

У майбутньому плануємо здійснити гендерний аналіз мовної особистості персонажів у творах О.Уайльда та виявити розбіжності їх прояву у літературному творі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Veltri J.C. «Poisoned By a Book»: Aesthetic Decadence and Plagiarism in the Picture of Dorian Gray. Theses, 2010. 33 p. URL: <https://scholarship.shu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1112&context=theses>
2. Wilde Oscar The Picture of Dorian Grey. Kyiv: Znannia, 2015. 283 p.
3. Бахтин М. Вопросы литературы и эстетики. Москва: Художественная литература, 1975. 504 с.
4. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. Москва: Издательство ЛКИ, 2010. 264 с.
5. Лотман Ю.М. Структура художественного текста // Лотман Ю.М. Об искусстве. – СПб.: Искусство – СПб. 1998. 285 с.